

Forfatter: Kidde, Harald

Titel: Udrag fra Jærnet

Citation: Kidde, Harald: "Jærnet", i Kidde, Harald: *Jærnet*, udg. af Knud Bjarne Gjesing ; Thomas Riis , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, isamarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1990, s. 382. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kidde04ny-shoot-idm140608064265872/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Jærnet

til det sidste mangetydelig. Moraklokkens rytme hører ikke kun til danseoptøget, men også til arbejdets nedshdning og til de store hærtog, der mekanisk drager mod deres egen undergang.

Måske kan Kiddes lille novelle »Jærnet« ses som en art sammenfatning af den problemkreds, forfatteren har ønsket at bearbejde. Novellen er henlagt til tiden under Første Verdenskrig og kan således støtte Rimestads udsagn om, at Kidde ønskede at føre det samlede romanværk op til dette tidspunkt. Novellens centrale person er den 70-årige Jacob Gammal Ehrencrona, gennem hvis fortælling man følger jærnets og Värmlands historie gennem et lille hundrede år. Han har engang været officer i Värmlands Jægerkorps, men tog sin afsked for at blive præst, da dels industrialiseringen, dels den fransk-tyske krig afsloredede for ham, hvad der egentlig var grundlaget for det lykkelige liv i det gamle Värmland. Om jærnet siges det, at

»Det gav os en Fred, en Fred, de mange troede på, en Fred, der lod dem glemme, på hvad Grund de byggede – til Freden var ornme, og den glemssomme Slægt mødte Jærnets, sin Fosterfaders Ansigt igen: Industrialismen, hvis Tempo, hastigere endnu end Jössepoiskaens, fik dem danset fra Hjem og Arv, fra Lykke og Tro, ja fra Livet selv ...

Vi glemte, at vi fødtes i Järnbäraland, mons færd, – men våggede og kendte vor Fader. Som han kendes *nu* derude af hver levende Sjæl – nu hans næste Ansigt modnes: Imperialismen, Krigen.»

Siden har Ehrencrona i mange år levet som en udstødt, fordi han har svigtet »Jærnets hellige Sag«, men »De gamle har nu tilgivet mig, de af min egen Slægt (...) Men de unge, Bornene af Jærnets »Renaissance«, af 1914 ...»:

Han pegede ud ad Vinduet. Og dér, foran Fyrreskoven, hvor Natens Rim endnu lå hvid, stod hans yngste Søn, den unge Indkaldte, og svang med lysende Øjne sin dragne Klinge, og hans tvende unge Søstre fulgte, klynget Arm i Arm, med hede Kinder, dens Hug. Og langs dens Stål flammede Bålet dernede, Mars'es atter rejste Alter.

Jacob Gammal Ehrencrona bøjede sit Hoved og mumlede:

»Børn af Järnbäraland –»

Men novellens fortæller, der lytter til den gamle Ehrencronas beretning, vender sig imidlertid fra vinduet og ind mod stuen:

Ti inde fra Stuen ved Siden af klang en Tone, varsomt, prøvende – klang og løftede sig og fløj . . . en Violins. Hans anden Søn, der svag af Legeme ej duede til Udskrivning, men nævntes bedst af »Musikaliska akademien» unge Hær, spillede sin første Komposition: Stagneli Hymne til Anima, Menneskesjælen, fanget i Demiurgens, Jærmenneskets, Lænker – dens Suk mod Pleromas Himmelsale, Skonhedens, den evige Freds . . .

»Børn af Värmland,» smilede jeg, »Sangens Land, Geijers, Tegnér» – ej ene Mars'es, men Apollons.»

Jacob Gamal Ehrencrona pegede mod Ruden og sagde:

»Men – hvad er *de* Väben mod hans derude?»

Men jeg smilede og svarede:

»Også *det* af Stål, af Jærn: den fjerde Streng, Instrumentets dybeste – Apollons, uforgængeligt som Mars'es.»

Her er der således ingen tanke om en forsoning med »Jærmenneskets» verden, men tværtimod om en forløsning fra den – endog om-talt med begreber henret i gnosticisimen («Anima», »Demiurgen», »Pleroma»). Men samtidig er også denne forløsnings middel – kunsten, violinens dybeste streng – af jern. I en sådan dobbelttone klinger novellen ud, som også symbolerne i *Jærnet* selv bliver stående i en flakkende mangetydighed. Formodentlig ville denne mangetydighed fortsat have præget det fuldførte romanværk, og formodentlig er det også af mangetydigheden, at *Jærnets* fascinationskraft i virkeligheden udspringer.

Kan man ikke sige noget afgjort om den sammenhæng, *Jærnet* skulle have indgået i, kan man imidlertid få en ramme for værket's fortolkning ved at betragte dets forbindelse tilbage til Kiddes tidligere forfatterskab.

Det er velkendt, hvorledes Kidde er tilbøjelig til at gentage de samme problemstillinger i værk efter værk. Det viser sig således i de gennemgående personkombinationer med en pige omgivet af en mand, der er følsom, men lidet livskraftig, og en anden mandlig person, der har et anderledes greb om livets muligheder. Det er f.eks.